
© Рудавка С.І.

УДК: 613. 816(477):61

Рудавка С.І.

Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ АЛКОГОЛІЗМУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Резюме. У статті розглянуто стан алкоголізму в Україні, показано його вплив на здоров'я людини, визначені соціально-економічні збитки від алкоголізму та накреслені заходи його подолання.

Ключові слова: *алкоголізм, здоров'я, тривалість життя, соціально-економічні збитки, антиалкогольні заходи.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. За оцінками експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), 50-55 % здоров'я населення залежить від соціально-економічних умов та способу життя людей [24]. Важливим елементом його є шкідливі звички - алкоголізм, тютюнопаління, вживання наркотиків [33]. Серед них основним чинником виникнення серцево-судинних, судинно-мозкових, онкологічних та інших захворювань виступає алкоголізм. Зловживання алкоголем, за даними ВООЗ, є третьою за частотою (після серцево-судинних і онкологічних захворювань) причиною смертності у сучасному світі. Алкоголіки і п'яниці живуть в середньому на 15-20 років менше, ніж непитущі люди. Тільки 25 % алкоголіків долають 50-річний рубіж [13]. Тому сьогодні важливим є визначення широкого кола заходів, спрямованих на недопущення зловживання алкогольними напоями в глобальному масштабі та подолання алкоголізму.

Дослідженням даної проблеми на сучасному етапі займаються такі науковці, як Батиргареева В.С., Дахова Л.В., Дорогой А.П., Кукін І., Линник С., Малишев В., Поліщук М.Є., Шаповал А., Шевченко А., Углов Ф.Г., Унгурян П.

Метою статті є аналіз стану алкоголізму в Україні, його впливу на здоров'я людини, визначити соціально-економічні збитки від цієї пагубної звички, накреслити за-

ходи по скороченню споживання алкогольних напоїв та попередженню і недопущенню алкоголізму.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням одержаних результатів. Відповідно Міжнародній класифікації хвороб ВООЗ алкоголізм - це стан (психічний та, звичайно, також і фізичний), що виникає у результаті споживання алкоголю та характеризується постійною чи періодичною потребою у ньому [13]. Алкоголізм пов'язаний з пияцтвом, яке проявляється переважно в частому і надмірному вживанні алкоголю та є передумовою хвороби, підґрунтям, на якому розвивається власне алкоголізм. Хворий алкоголізмом готовий на все заради отримання алкоголю, незважаючи на негативні наслідки його споживання для себе чи оточуючих.

Пияцтво та алкоголізм мають свою давню історію. Люди дізналися про їх негативні наслідки не менш ніж за 8 000 років до нашої ери. Поява керамічного посуду епохи неоліту дала можливість виготовляти і зберігати алкогольні напої з меду, плодових соків і дикого винограду. Алкогольні напої застосовувалися під час релігійних церемоній. А свята на честь бога вина і веселощів Вакха у римлян відомі як повальне пияцтво, що супроводжувалося "вакханалією" [1]. Мудреці, вчені в усі часи розвитку людського суспільства вказували на цю соціальну ваду. Відомий російський невролог, морфолог і

фізіолог нервової системи, психолог професор В.М. Бехтерев відзначав: "Зло, що відоме під назвою алкоголізму, має величезне державне значення, бо виразно можна сказати, що разом з розвитком алкоголізму знижується в країні як фізична, так і розумова енергія та працездатність населення, внаслідок чого послаблюються економічні сили країни і разом з тим падає його моральність, що виражається збільшенням числа злочинів" [20]. Із давніх часів алкоголь іменували викрадачем розуму. Законодавці тих часів видавали надзвичайно суворі закони проти пияцтва.

Вперше спирт (від лат. spiritus - "дихання, дух, душа") з вина отримали в VI-VII століттях арабські хіміки [11]. А першу пляшку міцного алкоголю - горілки, як свідчать історичні джерела, виготовив араб Ракез у 860 році [1].

Переробка вина для отримання спирту значно збільшила пияцтво. У XIII столітті воно поширюється по всій Європі, особливо великого поширення пияцтво набуло в XVI-XVIII століттях в Англії, Швеції та Німеччині, охопивши майже всі верстви населення. Однією з перших на боротьбу з цим ганебним злом стала церква. Відомий релігійний діяч і реформатор Мартін Лютер (1483-1544 рр.) із сумом писав: "Кожна країна повинна мати свого сатану. Німецький сатана - добра бочка вина, а ім'я йому пияцтво. На жаль, вся Німеччина зачумлена пияцтвом. Ми протидіємо і кричимо проти нього, але це не допомагає" [1].

У Сполучених Штатах Америки пияцтво досягло такого розмаху, що тисячі жінок влаштовували "походи проти пияцтва" і громили шинки.

У середньовічній Московії широко вживали пиво і вино. Виноградний спирт до Московії почали завозити з 1386 р. [22]. З XVI ст. в Росії швидко поширюється привезена із Заходу горілка. Уряд країни сприяв споживанню алкогольних напоїв. Російський цар Іван IV заводив царські шинки, у яких для продажу було вино, пиво, мед спочатку в Москві для опричників, а пізніше і повсюди. Таке масове вживання алкогольних напоїв привело до того, що уряд країни вимушений був обмежити кількість питейних закладів по кількості до одного на місто і велике село. А у 1652 р. для послаблення пияцтва та його шкідливих наслідків було встановлено продавати горілку в питейних закладах тільки по одній чарці на людину. При цьому під час постів та по неділях, середах і п'ятницях взагалі не відпускали горілку. Але через 7 років це рішення було скасовано. З 1649 по 1795 рік в країні проводився казенний продаж алкогольних напоїв, який пізніше був замінений відкупною системою. З 1894 р. царський уряд знову взяв під контроль продаж горілки, організував казенну монополію з тим, щоб державним регулюванням обмежити пияцтво і збагатити казну.

Під час Першої світової війни 1914-1917 рр. царський уряд був вимушений заборонити продаж спиртних напоїв. У країні розвивалось зловживання сурогатами алкоголю. Також набуло значного поширення самого-

новаріння, з яким безуспішно намагалась боротися влада протягом десятиліть.

Українці до середини XVI ст. варили поширені на той час слабоалкогольні напої (5-8о) - мед, пиво, брагу і вживали їх вдома або в корчмах. Корчма - древньослов'янський питний заклад, куди народ сходився для пиття і їжі, для бесід і випивки з піснями і музикою. Вона була вільною народною установою, мала значення ратуші і гостинного двору. У Києві корчми були важливими міськими закладами. Ні в одному письмовому свідоцтві часів Київської Русі не згадується пияцтво як соціально неприйнятна форма вживання алкоголю, що носить масовий характер. Зловживання алкоголем стримувалося в той час багатьма обставинами. Перш за все, алкогольні традиції на Русі визначалися ритуальним вживанням хмільних напоїв з нагоди знаменних подій, православних свят, весіль, хрестин, поминок, завершення збору урожаю тощо і носили в цілому епізодичний характер. Причому, алкогольні напої були не міцними. До того ж, більшість населення не мало надлишків продовольства для виробництва алкоголю. Самі алкогольні напої були відносно дорогими. Як правило, на голодний шлунок алкоголь не вживався: мед, пиво чи вино пили або на бенкеті, або в корчмі, де завжди подавалася їжа [2].

За свідченням істориків, поширеним було вживання алкоголю українськими козаками. Проте козацька громада ставилася до пияцтва дуже суворо. Вживання алкоголю під час військового походу каралось смертною карою. Будь-кого п'яного кошовий отаман негайно викидав за борт човна. Не схвалювалося пияцтво і серед "начальних лиц": якщо кошовий і січова старшина зауважували цей недолік у когось у службових осіб, то попереджали їх від цього особливими ордерами, наказуючи суворо виконувати поставлені вимоги. Як свідчить історик Д. Яворницький, за порушення закону тверезості під час походу отаман мав право на "горло" покарати винного. Якщо ж це сталося під час варті або дозору в мирний час, то козака приковували до стовпа на площі і кожний перехожий міг нанести йому удар нагайкою або палкою [1].

Наприкінці XIX ст. пияцтво стає справжнім соціальним лихом для західноукраїнських сіл та міст, які перебували під владою Австро-Угорської імперії. Низький рівень розвитку промисловості, майже повна відсутність українських закладів освіти та культури, невирішеність аграрного питання - все це стало благодатним підґрунтям для згубного розповсюдження цього негативного соціального явища. І на боротьбу з ним стала українська греко-католицька церква. Як наслідок, завдяки копійчкій антиалкогольній кампанії, культурно-просвітницької діяльності та медичній профілактиці священнослужителів, представників української інтелігенції та кооператорів вдалося відвернути частину населення чоловічої статі від пияцтва, підвищити загальний культурний рівень жителів сільської місцевості [1].

З'ясовуючи природу, мотиви споживання алкоголю, слід зазначити, що до початку XIX ст. алкоголізм розглядався як наслідок дурного виховання, моральної розпусти чи слабовілля. Проте поява даних про складну природу алкоголізму, особливо механізму формування біологічної залежності, привели до зміни розуміння суті алкоголізму, який з середини XX ст. став трактуватись як хвороба. Поступово ставала очевидною вузькість біологічного підходу до алкоголізму як хвороби індивіда [13]. В даний час науковці підкреслюють соціальні корені цього захворювання, що пов'язані не з особистістю алкоголіка, а з його соціальним станом, можливістю повноцінного харчування, споживання необхідної кількості овочів і фруктів, забезпеченням потреб організму у вітамінах і мінералах рослинного походження [12].

Самі по собі причини вживання алкоголю різні. Одні особи вбачають в ньому свого роду лікувальний засіб, інші - засіб полегшення спілкування з людьми чи спосіб зняти психологічну напругу. Головний мотив вживання алкоголю пов'язаний з психотропною дією етилового спирту. При цьому, потреба у ньому існує у багатьох категорій людей - перш за все у осіб, що погано адаптовані в суспільстві, працюють з емоційними та фізичними перенавантаженнями. Недаремно алкогольні напої приймають "проти втоми", при недомаганнях та практично на усіх святкуваннях. Оскільки ступінь соціальної адаптації і наявність перенавантажень залежить від соціального оточення індивіда, то у формуванні пристрасті до алкоголю велику роль відіграють такі важливі фактори, як мікроклімат в сім'ї, виховання, традиції, наявність стресів. Також у формуванні хворобливої пристрасті до алкоголю можуть велику роль зіграти і генетичні фактори. Існує гіпотеза, що наслідковість породжує схильність до зловживання алкоголем, наркотиками, що спостерігається у 10-15 % людей [13].

Споживання алкоголю спричиняє людству величезну масу бід. Статистика усіх країн світу беззаперечно доводить, що алкоголь руйнує здоров'я, збільшує хворобливість і смертність, скорочує тривалість людського життя, затримує фізичний розвиток, притупляє розумові здібності, спричиняє моральне падіння, збільшує злочинність, вносить розлад у сімейне життя, розхиляє економічний і громадський стан людини, доводить до всіляких притонів, лікарень, божевільних будинків, тюрем. Алкоголізм сприяє розповсюдженню пауперизму, збільшує число людей, що потребують громадської благодійності, сприяє поступовій деградації людської раси.

Алкогольне сп'яніння придушує моральні та психологічні регулятори людської поведінки, доволі часто виступає безпосередньою причиною злочину. За даними статистики, 80 % убивств та 90 % випадків хуліганства відбувається у стані алкогольного сп'яніння. У середньому злочини, пов'язані із вживанням алкоголю, сягають 43 % [23]. Та й причиною автомобільних аварій, як вважає науковець Ф. Г. Углов, є багато в чому факт вживання водіями спиртних напоїв. За його даними,

кухоль пива, випитий перед виїздом водія, збільшує ймовірність аварій у 7 разів, 150 г горілки - в 30 разів, 300 г горілки - у 130 разів [28]. У 2016 р. в Україні водії у стані алкогольного сп'яніння здійснили 853 ДТП, поліцейські у цьому ж році склали 98,2 тис. протоколів за управління водіями авто у нетверезому стані [5].

У скоєнні злочинів у стані сп'яніння помітне місце посідають жінки. Кожен десятий злочинець, який вчинив злочин у стані сп'яніння, - це жінка. Алкогольна залежність відіграє неабияке значення в генезисі рецидивної злочинності жінок. 70 % рецидивісток зазначили, що вони періодично вживали алкоголь, ще 4% вживали його систематично. Приблизно третина рецидивісток вважають, що вчинили злочин саме під впливом алкогольного сп'яніння [4].

Англійський політик і філософ Ф. Бекон (1561-1626 рр.) відзначав, що "ніякі напасті і злочини не знищують стільки народу і народного багатства, як пияцтво" [17].

Зловживання алкоголем є одним із основних чинників ризику передчасної смерті і тягаря хвороб, яким можна запобігти. Чистий алкоголь у дозі 500 г викликає смерть людини, вага якої становить 64 кг. При надходженні такої дози спиртного температура тіла людини знижується на 3-4°C. Смерть настає через 12-40 годин [28]. При цьому слід зауважити, що чутливість організму людини до токсичної дії алкоголю тим вища, чим вона молодша. Так, для дітей смертельна доза алкоголю для годовалої дитини - 100 г горілки, для підлітка - 0,25-0,5 л горілки, а для дорослої людини вагою 70 кг - 1 л 43-градусної горілки [7].

Наслідки дії алкоголю на людину мають різнобічний характер. Як свідчать дослідження науковців, відносно малі дози алкоголю (8-40 г) вже приводять до збільшення в 3-4 рази кількості помилок при виконанні нескладної роботи. Стомлення, яке фіксується в експериментах, але не відчувається людиною, виникає через 1-4 хвилини після вживання спиртного. Навіть малі дози міцних алкогольних напоїв (15-30 г) призводять до зниження розумових здібностей людини на 12-26 %. Відновлення організму починається через 1-2 доби. Після прийому 60-100 г горілки на 50 % збільшується час, що потрібен для сприйняття людиною слухового та зорового сигналів [30].

Негативний вплив має вживання алкоголю і на народження здорових дітей. Ще в давні часи люди помічали, що п'яниці народжують дітей з тими чи іншими фізичними чи психічними дефектами. Давньогрецький лікар Гіпократ зазначав, що причиною таких захворювань як ідіотизм та епілепсія, є споживання вина в день зачаття. Характерним є те, що в багатьох країнах в древності не дозволяли під страхом тяжкої кари приймати молодожонам міцні напої в день весілля. Давньогрецький вчений і філософ Аристотель підкреслював, що жінки-п'яниці народжують п'яниць.

Одним з основних чинників передчасної смерті і тягаря хвороб, яким можна запобігти, є зловживання

алкоголем. Загалом у світі помирають щороку з цієї причини 2,3 млн. осіб, що становить 3,7 % глобальної смертності та 4,4 % глобального тягаря хвороб. Від алкогольної залежності на планеті страждають понад 140 млн. осіб. Найбільш високі рівні зловживання алкоголем реєструються в Європі та Америці. У Європі 6,3 % усіх смертей пов'язані з алкоголем. Соціально-економічні збитки від зловживання алкоголем у світі оцінюються у 2-5 % ВВП і становлять 210-665 млрд. доларів США [18].

Як свідчить статистика, в Україні майже 1 млн. осіб страждають на хронічний алкоголізм. І щороку від цього помирає більш як 40 тисяч осіб, від 700 до 900 тисяч осіб перебувають на обліку як хворі на алкоголізм. Ще в 1991 р. фахівці Інституту кардіології з'ясували, що 12 % смертей від серцево-судинних захворювань насправді сталися внаслідок отруєнь, перш за все алкогольних. Алкоголізм є на третьому місці серед чинників, що спричиняють смертність населення, на другому - що позбавляють життя працездатну категорію населення, і на першому - що загрожують смертю людям віком від 25 до 40 років [16]. Алкоголь є причиною передчасної смерті майже 30% українських чоловіків [29].

Зловживання українцями алкоголем зменшує тривалість їхнього життя. Проведені Національним науковим центром Інститут кардіології ім. акад. М. Д. Стражеско наукові дослідження динаміки та структури смертності, тривалості життя і втрати трудового потенціалу економічно активного населення України за 2005-2015 рр. при всіх класах хвороб, пов'язаних з вживанням алкоголю, свідчать, що тривалість життя при алкогольній патології скорочується порівняно із загальною тривалістю на 20 років. Соціальні збитки від хвороб, пов'язаних із вживанням алкоголю, серед економічно активного населення України в 2015 р. досягли 191 889 втрачених років життя [9].

Алкоголь є головним чинником ризику здоров'я серед молоді, підростаючого покоління. За даними ВООЗ, серед 40 країн світу в Україні діти вживають алкоголю більше, ніж у будь-якій іншій країні світу. Щотижня вживають алкоголь майже 22 % 11-річних українців, близько 32 % 13-річних та 52,7 % 15-річних [29]. Вживають алкоголь 68 % хлопців і 64 % дівчат [10]. У 2012 р. Україна посідала перше місце у світі за вживанням алкоголю серед дітей та молоді [32].

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) стверджує, що за рівнем споживання алкоголю Україна входить до п'ятірки країн з найбільшою кількістю споживання алкоголю на душу населення [32]. І фактично на сьогодні знаходиться на п'ятому місці у світі по його споживанню. За рік на одну особу в країні припадає 15 л алкоголю. Понад 700 тис. людей в Україні страждають від алкоголізму. Серед алкоголіків 70 % чоловіків, регулярно вживають спиртні напої 50 % жінок, а серед молоді віком від 18 до 29 років 28 % - любителі спиртного. За даними соціопитувань, у країні 2/3 студентів і

кожний другий випускник школи вживають алкогольні напої декілька разів протягом тижня [5].

При такому стані в країні необхідно мати на увазі, що згідно з стандартами ВООЗ щорічне вживання понад 8 літрів чистого спирту на душу населення веде до деградації нації [11]. За оцінкою ВООЗ в Україні споживання алкоголю спричиняє 12 % тягаря хвороб [15]. При цьому, як вважає директор державної установи "Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України". С. О. Линник, алкоголь є невід'ємною частиною культурного та економічного життя нашого суспільства. Культурні традиції українського суспільства міцно пов'язані з ним, бо він посідає майже головне місце в усіх емоційно значущих для людини подіях [15].

За даними результатів дослідження компанії R&V Group (2 094 респондента), проведеного у березні 2011 р., специфіка споживання алкоголю в Україні полягає в тому, що більше третини купівель алкогольних напоїв припадає на горілку. Її купляють звичайно кожні 2,0-2,5 тижні порівняно з 3-ма разами у 2 місяці вина та не частіше 1 разу на місяць коньяку. Найбільше витрачають на міцні алкогольні напої та пиво закордонних марок (звичайно трохи більше 400,0 грн. на місяць), а витрати на придбання вітчизняних напоїв досягають 280-295 грн. на місяць [21].

Не може сьогодні не викликати у нас занепокоєння той факт, що витрати на придбання спиртного серед нашого населення наразі ймовірно належать до пріоритетних. Населення країни витрачає на спирт більше, ніж на хліб і молоко. За даними президента Українського аналітичного центру О. Охріменка, за перше півріччя 2012 р. українці купили в роздрібній мережі молока на 3,5 млрд. грн., хлібобулочних виробів - на 1,8 млрд. грн., кондитерських виробів - на 3,3 млрд. грн. Тоді як витрати на покупку алкогольних напоїв становили майже 12 млрд. грн., а на покупку безалкогольних напоїв, чаю, кави, мінеральної води і соків всього було витрачено 7 млрд. грн. І в першому півріччі 2017 українці витратили на покупку молока та молочних продуктів лише 4,755 млрд. грн., а на алкогольні напої - майже 14,647 млрд. грн. [26].

Україна належить до переліку країн, у яких ринок алкогольної продукції значно перевищує 1 млрд. доларів на рік [15].

Верховна Рада України, державні і місцеві органи влади та громадські організації в регіонах посилили в останні роки роботу з профілактики та зменшення рівня споживання алкоголю. Проводяться парламентські слухання і прес-конференції з проблем алкоголізації населення, розробляються і приймаються проекти законів, які передбачають істотно обмежити продаж алкогольних напоїв, більш жорстоко карати водіїв за керування авто у нетверезому стані [6]. У Києві діє рішення міської ради на заборону продажу алкогольних напоїв вночі у торговельних закладах. Також рішенням Запорізької міської ради заборонено з 22.00 до 12.00 на

території міста продаж алкогольних напоїв і пива, яке містить алкоголь, у всіх торговельних закладах, крім ресторанів [27]. Кабінет Міністрів України застосовує на практиці дієвий інструмент у подоланні алкоголізму - підвищення мінімальних цін на алкоголь. В результаті спочатку 2017 р. значно знизився попит на спиртні напої і, відповідно, на 30 % скоротилось їх виробництво [5]. Як вважає економіст А. Новак, підвищення акцизів на алкоголь привело до зменшення обсягу продажу легальних алкогольних напоїв. Проте українці не стали менше пити. Різке зростання цін на легальну горілку активізувало самогонваріння. За оцінками експертів, в тіні сьогодні знаходиться понад 60 % алкогольного ринку країни [5].

За даними ВООЗ, Україна є рекордсменом в Європі за абсолютним обсягом споживання тіншового ринку алкоголю: п'ять літрів чистого спирту на одну людину на рік [31].

У вирішенні проблеми алкоголізму в Україні вкрай важливим є зменшення споживання алкоголю вже сьогодні і в наступні роки. Доведено, що зниження рівня вживання спиртного на 10 % призводить до зниження пов'язаної з алкоголем смертності серед чоловіків майже на 20 %, а також до зниження на 5 % показника нещасних випадків із летальним наслідком, самоубивств та вбивств серед населення загалом [15].

Тому в країні необхідно проводити більш дієві заходи у подоланні алкоголізму. Для цього треба розробити Державну програму з профілактики та зменшення рівня споживання алкоголю. Вона має включати заборону реклами та суттєве обмеження спонсорства відповідних виробників, часу та місця продажу спиртних напоїв, а також проведення в країні соціальних кампаній, пропаганди здорового способу життя.

Важливим також у вирішенні проблеми алкоголізму є використання досвіду зарубіжних країн боротьби з пияцтвом. Наприклад, у США практично кожний штат країни має свою програму у боротьбі з алкоголізмом,

яка фінансується з бюджету. Основний акцент в ній робиться на профілактику та пропаганду здорового способу життя. Спиртні напої можуть купувати тільки особи, які старші 21 року. В країні також велику роботу проводить товариство "Анонімні алкоголіки". Франції в 1971 р. був створений Національний комітет по боротьбі з алкоголізмом. Продаж алкоголю неповнолітнім тут заборонено. У ФРН діє мережа державних реабілітаційних центрів для алкоголіків. У Швеції та Фінляндії введена державна монополія на торгівлю алкогольними напоями [5].

Висновки та перспективи подальших розробок

1. З метою скорочення споживання алкогольних напоїв та попередження і недопущення алкоголізму в країні необхідно: розробити Державну програму з профілактики та зменшення рівня споживання алкогольних напоїв; виховувати у трудових колективах, організаціях, навчальних закладах нетерпиме відношення до споживання алкоголю; озброїти населення, особливо молоді, учнів, студентів, знаннями про шкідливу дію алкогольних напоїв на організм людини; формувати у молоді, особливо учнівської, певні психологічні гальма, що перешкоджають наслідувати дурні приклади старших товаришів і дорослих; заборонити рекламу алкогольних напоїв по радіо та телебаченню; обмежити час з 12.00 до 22.00 продажу алкогольних напоїв у торговельних закладах населених пунктів країни; визначити у кожному населеному пункті країни конкретні місця продажу алкогольних напоїв з урахування їх віддалення від навчальних закладів, підприємств та організацій; ввести державну монополію на реалізацію алкогольних напоїв; проводити владою країни послідовні дії по обмеженню виготовлення неякісних алкогольних напоїв та самогонваріння; державним і місцевим органам влади забезпечити в країні необхідні умови профілактики і лікування алкогольної залежності.

Список посилань

- Алкоголізм, наркоманія, ВІЛ/СНІД як соціальні проблеми: характеристика та шляхи попередження. Взято з <https://www.br.com.ua/referats/Medicina/18514.htm>.
- Алкоголізм в Україні. Взято з <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
- Алкоголь убивает более 40 000 украинцев каждый год. Взято з <http://tvereza.info/sobriety/today/utoday-ru.html>.
- Батиргареева, В. С. (2013) Протидія поширенню алкоголізму - пріоритетний напрям державної політики у сфері боротьби зі злочинністю. В *Питання боротьби зі злочинністю* (с. 38). Харків: Право. Взято з <http://dSPACE.nlu.edu.ua/handle/123456789/6237>.
- Ветрова, А., Колесников, С. & Писаренко, Д. (2017, Июль 19-25). Кто кого победит: мы водку или она нас. *Аргументы и факты*, с. 6-7.
- (2017, Серпень 3). Водії перевірятимуть на тверезість у спеціально відведених місцях. Готується законопроект. *Голос України*, с. 1-2.
- Дахова, Л. В. (2015). Алкоголь - это тоже наркотик. Класному керівнику. *Усе для роботи*, 4(76), 14-22.
- Динамика ВВП Украины с 2002 по 2016 годы. Взято з <http://index.minfin.com.ua/index/gdpl>.
- Дорогой, А. П. (2016). Алкогольна кардіоміопатія і алкогольна хвороба печінки: проблеми та наслідки вживання алкоголю. *Український кардіологічний журнал*, 1, 22-31.
- (2010, Листопад 11). Здоров'я дітей - це відповідальність не лише їхніх батьків (парламентські слухання про становище молоді в Україні). *Голос України*, с. 4.
- История открытия спиртов. Взято з <https://uk.wikipedia.org/wiki/Спирты>.
- Кукін, І. (2016). Новий погляд на причини пияцтва. *Світогляд*, 1(57), 59-63.
- Куреннов, И. П. (2009). *Большая энциклопедия народной медицины* (с. 48). Москва: Мартин.
- Лавренюк, С. (2008, Квітень 26). Сьогодні можна говорити про "горілкомор". *Голос України*, с. 2.
- Линник, С. Реалізація в Україні глобальної стратегії ВООЗ "Скорочення шкідливого споживання алкоголю". Взято з http://vivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik10/fail/

- Lynnyk.pdf.
16. Малишев, В. (2010, Січень 14). Ми не потрібні нашій владі тверезими? *Голос України*, с. 11.
 17. Мнения великих людей о пьянстве. Взято з http://pyanstvu-net.ru/?page_id=98.
 18. Москаленко, В. Ф. (2009). Концептуальні підходи до реформування нової профілактичної стратегії у сфері охорони здоров'я. *Здоров'я України*, 21(226), с. 58-59.
 19. На сигарети і горілку українці витрачають більше, ніж на хліб і молоко. Взято з <http://news.ub.ua/44782-na-sigareti-i-gorilru-ukrainci-vitrachayut-bilshе-nij-na-hlib-i-moloko.html>.
 20. Новини: Думки великих людей про пияцтво. Взято з <http://alkostop.info/naslidki/x240.html>.
 21. Обзор алкогольного рынка Украины. Взято з <http://www.rb.com.ua/rus/marketing/tendency/7596>.
 22. Пияцтво в Росії. Взято з <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
 23. Пияцтво та алкоголізм. Взято з http://pidruchniki.com/1329031149687/pravo/piyatstvo_alkogolizm#958.
 24. Поліщук, М. (2007, Листопад 14). Це повинно об'єднати політиків та знайти порозуміння серед людей. *Голос України*, с. 3.
 25. Статистика наркоманії и алкоголізма в Україні. Взято з <http://narkomaniy.net/news/news/statistika-narkomanii-i-alkogolizma-v-ukraine>.
 26. Товарна структура роздрібного товарообороту підприємств України у I півріччі 2017 року. Взято з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 27. (2017, Вересень 2). У Запоріжжі запровадили заборону на продаж алкоголю вночі. *Голос України*, с. 3.
 28. Углов, Ф. Г. (1989). *Из плана иллюзий* (с. 71). Москва: Молодая гвардия.
 29. Унгурян, П. (2010, Листопад 2). Як треба захищати суспільну мораль. *Голос України*, с. 8.
 30. Ураков, И. П. (1986). Алкоголь: личность и здоровье (с. 12). Москва: Медицина.
 31. Шафранський, В. В. (2016). *Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2015 рік.* (с. 121). Київ: МОЗ України, ДУ "УІСД МОЗ України".
 32. Шевченко, А. (2013, Липень 13). Гряде сухой закон чи порядок? *Голос України*, с. 2.
 33. Яременко, О., Вакулєнко, О., Жаліло, Л., Комарова, Н., Левін, Р., & Солоненко, І. (2000). *Формування здорового способу життя. В Навч. посібнику для слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців* (с. 21). Київ: Український інт соціальних досліджень.

Рудавка С.И.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧЕСКІЕ ПРОБЛЕМЫ АЛКОГОЛИЗМА В УКРАИНЕ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА

Резюме. В статье рассмотрено состояние алкоголизма в Украине, показано его влияние на здоровье человека, определены социально-экономические убытки от алкоголизма, намечены меры его преодоления.

Ключевые слова: алкоголизм, здоровье, продолжительность жизни, социально-экономические убытки, антиалкогольные меры.

Rudavka S.I.

SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS OF ALCOHOLISM IN UKRAINE AND INFLUENCE OF IT ON HEALTH OF HUMAN

Summary. In the article are reviewed the condition of alcoholism in Ukraine, its impact on human health, and determine socio-economic losses from alcoholism and its measures to overcome.

Key words: alcoholism, health, life expectancy, socio-economic losses, anti-alcohol measures.

Рецензент - д.мед.н., проф. Сергетя І.В.

Стаття надійшла до редакції 02.08.2017р.

Рудавка Станіслав Іванович - к.економ.н., проф. кафедри філософії і суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова; +38(0432)562370
